

10 ФУРЦЗ

Շատոնց ի վեր Բաւլաքի տանջուեալ սաչի հիւսդութեամբ, շատ դարձանեմբ լնեկն հտըը երբ կը տեսնէր օր օր տես օրէ կը վտանգուէր, կ'որոշէր արահետ երթալ՝ կարող ակնարայմէն ռու դիմելու. այսպէս Թուրքոյդ հայ ժելուկները ա՛յսքան կանուխ կը զրկուէր մէկ կարող անդամէն. Շաչիեան 1862ին է թողու իր ասպարէզը եւ կը հնուանալ յարեկիքէն, Բաւական ասեմ Բաբիգ եւ Բիշէ տեղեր զանաւան բոխիկներու դիմելէն ետք, 1867-68ին իր տեսուկները զրիթէ բոլորովին կորսուած, կը տօխուի երթալ ազատտանիւ Մէցի ակնալիւաւորեմբու վտառէ Բուժարանը, ուր իր սաչեմբ լատու իր կատարուի անհարուսական մեծ գործողութիւն մը:

Այս գործողութեան շնորհիւ Բաւա-
քի շէնքերը թէ՛ մը կը բացուին. բայց
ինքը չուզէր ա՛յլ Պոլիս դառնալ, ու թիչ
մը տտեծ Բարիք մնալէ ետք, կ'երթար
քաղաքի Նախկին Մարզէի վրէժը, ուր
կ'անցնէ կեանքին մնացեալ մասը, թիչ
թիչ կորսնցնելով իր տկար աչքերուն
գործողութեամբ վերատաքացած աղօղ
Մակայն Մարզէի մէջ աննշան եւ ան-
ժանօթ չապրիր ու կը սկսէ ճարտար
բժշկի անուն հանել Մարզէի թեմ-
կիները մինչեւ այսօր կը յիշեն զինքը
եւ իր գերագիշերը մասունքի տես ծո-
քերին կը պահեն: Բաւաքի Շաշիեան
երկու տարիներ Մարզէի վրէժներու սի-
րոյն եւ համակրութեանը մէջ ապրելով,
հետի իր ազգականներէն ու բարեկամի-
նէն, կը մեկնէ խոր ծերութեամբ 81
տարեկան հասակին՝ 1887 յուլիսի 27/15
ին, իր հետեւ իրաւուն անհետացնելով
Շաշիեան բժշկական մեծափառ անունը:

Թէպէտ շատ կանուխ ամուսնացած
էր, սակայն հեղուակ մեռած է. իր մար-
մինը թաղուած է Մարզէի վրէժ քրտնապան
գերեզմանատունը, ուր Մարզէի վրէժը գո-
վի: Եւ օրինակելի երախտագիտութեամբ
կանգնած են իրեն փառաւոր շիրիմ մը,
արեւելեան ոճով շինուած: Վրան փո-
քաղուած է տապանագիրը եւ ներքեւ
ալ սիրուն շրջանակի մը մէջ Բաւաքի
երկու պատեանաշանները քանդակուած:
Տապանագիրը քրտնապան գերեզման է,
եւ մէջտեղը հայերէն խոշոր տառերով
քանդակուած է Պօղոս Մ. Շաշիեանի
անունը: Տօգթ. Վահրամ Ե. Թարգոմ
եան կը ներկայացնէ Հանդիս Ամսօրեայի
մէջ Բաւաքի Շաշիեանի կենդանագիրը,
ինչպէս նաեւ շիրիմին երկու լուսանկար
ները, նախքան ստացուած:

Շաշիեանի շիրիմի վերեւ, կ'ըսէ, ան-
թառամ կախուած կը մնան եղբի հոծ
պատկեր, լուրթ մանկալի, բոսորազեղ
վարդի օրրուն պսակներ, զորս նուիրած
են եղբի իր հիւանդները: Բարեբօք Նաեւ.
սիր բժշկական Համալսարանին հայ ու
սօսողներն ալ այցելութեան կ'ընեն եր-
բեմն այս գերեզմանին՝ որ քրտնապան
պայծառ երկվիթի տակ հայ բժշկու-
թեան թանկագին մէկ յիշատակարանն է,
որուն մէջ կը ներհն անցեալ եւ ներկայ
դարուս հայ բժշկական պատմութեան
փառքն ու պարծանքը եղող նշանաւոր
հայ բժշկի մը թոռը եւ մեծանուն հայ
բժշկի մը զաւակը:

ՀԱՆՈՍԱՎԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տեղիի աւելանքներն 30000 պնա-
կիտներէ բաղկացած ամբողջ մատենա-
դարան մը գտնուեցաւ, Պաղտատի ֆը-
րանսական հիւանդանոցի Պարզէի ձեռ-
քով: Պակիտներուն վրայի արձանագ-
րութիւնները պաշտօնական գրութիւն-
ներ են, որ թաղաւորին անունն ու կնիքը
կը կրեն: ասոնցմէ զատ կան նաեւ հա-
շիւներու վերաբերեալ գրութիւններ,
հաշուեկիտներ, տրուած նուէրներու
ցանկեր: վերջապէս այս ամէնը նախա-
կան քաղաքակրթութեան արտադրու-
թիւններ են: Ասոնց հետ թիւերը կը հասնի
30-90 դար Ն. Ք., որ ժամանակ դեռ
«Բաբելոն» անուանակոչութիւնը չէր
տրուած այն կողմերուն:

Էնէպէտ Շաշիեան, որ Յրաւային
Հանրային կրթութեան նախարարու-
թեան կողմանէ Փոքր-Ասիա ղրկուած

էր հնախոսական խուզարկութիւններ
ընելու պաշտօնով, մօտեւ Բարիքի
Արձանագրութեանց Ակադեմիային ծա-
նուցած է թէ Պօղադէյի (հին Պե-
տերիա) բարձրանալու կից վրայ գտնա-
վեցած է սեպագիւ արձանագրութիւններ, նոյն-
պէս եւ Գայոսի ժամ Գարա-Երեւան
ըստած տեղը՝ հին պեղագիւ քաղաքի
մը աւերակները գտած է, ուր երեւան
եղած են նաեւ սեպագիւ արձանագրու-
թիւններ: Այս գիւտն անոր համար կա-
րեւոր է որ վերջնականապէս կը հաս-
տատուի այն կարծիքը թէ քաղաքա-
կրթութիւնն արեւելքէն գացած է Յու-
նաստան:

Ապոլոնի օրհնեցող երկրորդ ան-
գամ ըլլալով գտնուեցաւ Դիփիաի մէջ
ըստ բաւականին միասնաբար, զոր ամ-
բողջացուց Պայլ: խաղեր բառերէն ա-
ւելի սրբուած են թէեւ, սակայն Ռէնա-
հիմայ կ'աշխատի այդ պահանքներն ալ
լրացնելու: Կը յուսանք թէ այս երկրորդ
օրհնեցողին ալ եւրոպական խաղերով
մէկ տպագրութիւնը պիտի ունենանք
թիչ ժամանակէն:

Արտաքին լուրեր

Յ Բ Ա Ն Ս Ա

Կեղծմաշի սեռուին համար միկառօի
բացած հանգանակութիւնը թէեւ փառ-
ուած էր բայց եւ այնպէս նուիրաբո-
ւութիւնները կը տեղան խորագրատու-
նը, այնպէս որ մինչեւ անցեալ շաբաթ
օր հաւաքուած դրամին գումարը կը
հասնէր 611,674 Փրանքի:

Յ Ո Ւ Ն Ա Ս Տ Ա Ն

Աթլէքի խորհրդարանին ղեկավար
27ի նիստը բաւական աղմկալից եղաւ:
Ընդհանրապէս կուսակցութիւնը ժողո-
վին ներկայացուց Պէրլոնիսի գաւառ-
ներուն գաւառները: Այդ կողմե-
րուն ընկերները չի կորենալով վա-
ճառել Կորնթոսի խաղաղ վերջին աս-
տիանի աղբատութեան մէջ ինկած են
ու կը տառապանքով անօթութենէն: Ներսի-
սիսան Պ. Ռայի տառապանքը այդ խն-
դիրը եւ մտապայտի վիճարանութենէն ա-
ռաւ ջնջելու, բայց մեծամասնութիւնը
չընդունելով այս առաջարկը ժողովին
մէջ ցաւալի տեսարաններ պատահին:

ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

Բարիք, 2 յունուար

Հանրապետութեան նախագահը երէկ
ընդունեց ղեկավարական մարմինի բարե-
մաղթութիւնները: Իր պատասխանին
մէջ ըսաւ. Յրանալի համար իր բարե-
մաղթութիւնները կը համապատասխա-
նեն այն բարեմաղթութեանց զորս մենք
կ'ուղղենք ձեր ներկայացուցած վեհա-
պետներուն եւ ազգերուն: Յրանաւ որ
տրեմ է իր ճակատագրին՝ զիտեղութիւն
ունի թէ ինչ կրնայ ընել եւ թէ ինչ
կարծէ ինք: պատիւ կը համարի հաւատարմ
իւ խաղաղութեան սիրող է եւ իր կամքն
է բոլորովին իր ղեկավարական բարեկարգու-
թեան գործերով զբաղել: Իր այս զգա-
ցունմանով Յրանաւ ցոյց կուտայ թէ
հաւատարմ մնալով իր անցեալին եւ իր

դիմին կ'ուզէ ծառայել քաղաքակրթու-
թեան դատին:

Պաշտպան, 2 յունուար

Ազատական կուսակցութեան անգամ-
ները, նախարարները եւ խորհրդակա-
ները երէկ նոր տարիին առթիւ բարե-
մաղթութիւններ յայտնեցին երեսփոխա-
նական ժողովին նախագահ Պ. Պանֆիլ:
Երեսփոխան Պ. Վլասից խօսելով
յանուն իր կուսակցութեան, դրուատեց
արժանիքները նախագահին եւ կառու-
վարութեան որ դարեւոր գործ մը կա-
տարեց: Ատենաբանը խօսքը վերջացուց
յայտարարելով թէ կուսակցութիւնը
զօրավիշ պիտի ըլլայ ու եւ կառավար-
ութեան որ հիմնական քաղաքական
ուղիքներն հետեւին:

Պ. Բանֆիլ պատասխանելով բա-
րեմաղթութիւններ ըրաւ հայրենիքին
համար ինչպէս նաեւ երկարատեւ եւ
բարեբաւար կառավարութեան մը հա-
մար:

Յետոյ կուսակցութեան անդամները
զայնի Պ. Վէրէրի տունը: Նախկին
նախարարապետը պատասխանելով ե-
ղած բարեմաղթութեանց դիմել տուաւ
թէ անհամաձայնութիւն չի կայ երկու
կուսակցութեանց պարտականութիւննե-
րուն միջեւ: ազգային կուսակցութիւնը
կարեւոր դեր մը պիտի կատարէ տաք-
նապին լուծման մէջ:

Ազգային լուրեր

Երէկ, նախորդ Կրօնական եւ
Քաղաքական Ժողովներուն դիւաններ-
ը ու Պատրիարքարանի հայերէնի եւ
Թուրքերէնի դիւանապետ Էֆենտի-
ները Իսկիւտար երթալով չորհա-
ւորեցին Ս. Պատրիարք հայրը:

Ն. Սրբապետութիւնը ըսաւ թէ
առողջութիւնը թէեւ խանգարուած
է բայց եւ այնպէս չէր կարող մեռ-
տել այն պաշտօնը որուն զինքը կը
հրաւիրէր ազգը: խղճի մտքը պիտի
կատարէ իր պարտականութիւնը իր-
րեւ պաշտօնեայ իր եկեղեցիին:

ՀԱՅԹԵՆԻՔԻ ՕՐԱՑՈՑՅԸ

1894
Ուրաք 23 Դեկտեմբեր (Հ. Յ.)
4 յունուար (Ն. Յ.)
Տ. Ք. Հ. ՌԵՍԻՏ — 1343
Թուական Հիւրեթի 1312, Բեճեպ 8
Յիւլի Միայն 1310, Քիսմունի Եվէլ 23
Երօցմակ 6
ԲՁ. Պահր
Եւն Օր — 3 10

Տ Ե Ր Ո Ւ Ն Ի

Սարգիս պէյ Պաշան, Այրի տիկին
Բ. Ս. Պաշան եւ զաւակները իրենց
խորին շնորհակալքը կը յայտենեն բոլոր
անոնց որ, ողբացեալ Սիմոն Պէթ
ՊԱՆԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան ներկա
զանուելով, իրենց համակրանքն ու վը-
տակցութիւնը յայտնեցին:

ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

ՏՊԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ԳՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐՈՒ

(Շարունակութիւն երկի թիւէն եւ վերջ)

Յօդ. Խ. Ներքին գործերու նախա-
րարութիւնը տպագրական գործերու հա-
մար ընդհանուր ձեռնհաս իշխանութիւնն
է. ուստի կրթական ու Ոստիկանութեան
նախարարութիւններն եւ Քաղաքագե-
տութիւնը երբ սոյն կանոնագրին տրա-
մադրութեանց պահանջմամբ իրենց պար-
տականութեան յատուկ գործերու հա-
մար քննութիւններ կատարեն, պարտին
տեղեկագրել Ներքին գործերու նախա-
րարութեան: Նահանգներու մէջ ալ
կրթական, ոստիկանութեան ու Քաղա-
պետական պաշտօնեաները տեղեկութիւն
պիտի տան տեղական կառավարութեանց:

Յօդ. ԽԱ. Սոյն կանոնագրին ՀԱ.
յօդուածին մէջ նշանակուած պարագա-
ներէն զատ, ուրիշ յօդուածներու մէջ
սահմանուած յանցանքները եթէ կըրկ-
նուին, այն ատեն առաջին անգամուան
համար որոշուած պատիժը պիտի կրնայ
կրկնապատկուի:

Ամէն անգամ որ սոյն կանոնագրին
մէջ նշանակուած յանցանքներէ մէկուն
համար ամբաստանուած ըլլալով հանդերձ
ամբաստանութեան թուականէն տարի մը
չանցած նոյն յանցանքը գործեն, կրկին
անգամ յանցանք կը նկատուին:

Յօդ. ԽԲ. Սոյն կանոնագրով սահ-
մանուած պատիժները գործադրուելով
հանդերձ, գրքի, տետրակի եւ այլնի մի-
ջուցա գործուած յանցանքներու համար
ալ Պատժական Օրէնքին յատուկ յօդ-
ուածին տրամադրութիւնն առանձին ի
գործ պիտի դրուի:

Յօդ. ԽԳ. Գաւառներ մը եթէ գործի
մը տպագրութեան եւ կամ հրատարակ-
ման առթիւ հեղինակին ու տպագրիչին
համար պատիժ մը որոշէ, եթէ հաս-
տատուի որ այդ գործին միայն մէկ քա-
նի էջերը մնասակար են, եւ եթէ այդ
էջերն ընդհանուր կազմութեան տե-
սակցութիւնը մնասակար են, ամբողջ գոր-
ծին ջնջումը պիտի որոշէ:

Գաւառներ որոշմամբ միայն կը գրա-
ւորին այն ամէն տպագրեալ գործերը
որոնք մաս չեն կազմեր իւր յօդուածին
մէջ նշանակուած եւ կառավարութեան
կողմէ գրաւորելիք աւարականներուն:

Յօդ. ԽԺ. Սոյն կանոնագրին տրամադ-
րութեանց համաձայն դրամական տու-
գանքի դատապարտուող մը եթէ զայն
չլծար, իր տպարանը, կամ գործարա-
նը եւ կամ վաճառատունը զոց պիտի
մնան մինչեւ որ հատուցանէ:

Յօդ. ԽՃ. Սոյն կանոնագրին հրա-
տարական թուականէն առաջ արտա-
նութիւն ստացող տպարանի տէրերն ա-
ռանց ծախք մը վճարելու արտօնագիր
պիտի ստանան: Այն տպարանատէրնե-
րը, որոնք առանց արտօնագրի իրենց
արհեստին ի գործ կը դնեն, պարտին
սոյն կանոնագրին հրատարակումէն մին-
չեւ երեք ամիս ձեռնհաս պաշտօնեանե-
րու դիմել՝ Ը. յօդուածին մէջ նշանակ-
եալ ծախքը վճարելով արտօնագիր ըս-
տանալու համար:

Գիր եւ կաղապար ձուլողները եւ
տպարանի գործիչները պարտաստուողները
պարտին ժ. Ե. յօդուածի տրամադրու-
թեանց համաձայն, սոյն պայմանաժամուն
մէջ ձեռնհաս պաշտօնեաներու դիմել:

արտօնագիր ստանալու համար: Վերոյ-
նշանակեալ աւարականներու վաճառա-
կանները, պարտին նոյն ժամանակամի-
ջոյն մէջ ձեռնհաս պաշտօնաւորան մաս
տուցանել ժ. Ե. յօդուածով նշանակեալ
յայտագիրը:

Սոյն պայմանաժամուն մէջ արտօնա-
գիր պիտի ստանան նաեւ տպագրեալ
գործեր փոխադրող, ցրուող, վաճառող
ու փակցնող այն անձերը եւ գրաշար-
ները որոնք արտօնագիր ստացած չեն:
Պայմանաժամին աւարտելէն յետոյ եթէ
գտնուին այնպիսիներ, որոնք սոյն կա-
նոնագրին տրամադրութեանց համաձայն
չեն շարժած, օրինական արտադրու-
թեանց պիտի ենթարկուին:

Յօդ. ԽԴ. Տիւրքերի Բ. հատորին
մէջ գտնուած 20 ձէմագիւ-իւ-է-վէլ
1273 թուական Տպարաններու կանոնա-
գրին եւ յետոյ հրատարակուած 9 ձէ-
մագիւ-իւ-է-վէլ 1305 եւ 10 յունուար
1303 թուական Տպարաններու կանոնա-
գիրը ջնջուած են:

Յօդ. ԽԵ. Սոյն կանոնագրին գործադ-
րութիւնը յանձնուած է Ներքին գոր-
ծերու, Գաւառական ու Կրթական նախա-
րարութեանց:

21 ձէմագիւ-իւ-է-վէլ 1312
8 դեկտեմբեր 1310

Ներքին լուրեր

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ. Երկրորդ կարգի Մէ-
հրապետ պատուաւան տրուեցաւ Ռուսիոյ
մէջ կուսակալի օգնական Պ. Ալեքսանդր
Մուշի-Ռուշիին:

Առաջին կարգի Շէֆաքաթ Ռուսիոյ
Կայսեր առաջ թիկնապահ դարձաւ
կոմս Մուշի-Ռուշիին կնիք՝ Օլյա կոմ-
սանիին եւ երրորդ կարգի Շէֆաքաթ
աղիկներուն Օր. Էլիզաւէթի եւ Օր.
Սաֆիի:

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԶեյնոյՅՈՒՅՈՒՄ. Պիթ-
լիսի կուսակալ Հասան Թահսի փաշայի
կողմէ ղեկավար 19 թուականաւ հե-
ռապի մը ծանուցած է թէ, շնորհիւ
վեհ. Սուլթանին, նահանգին մէջ կա-
տարեալ անդորրութիւն կը տրիէ:

ԼԵՅԼԵԻ ԲԵՂԱՅԵԳ. Երէկ գիշեր
Իսլամները տօնեցին Լէյլէի Բեղայիսի
(Մարգարէի Յղացման) կրօնական տո-
նը, որ, ինչպէս յայտնի է, արաքական
Իրէճէ պատուեալ եթիւները գիշերը կու-
գայ: Այս առթիւ բոլոր մզկիթները եւ
հանրային շէնքերը լուսազարդուած էին:

ՍԱՄՈՍԻ Նոր իշխանը, ձորնի փա-
շա, կուսակալի նախորդ օգնական Կը-
րեմէի, ուղերձ մը մատուցանելով
վեհ. Սուլթանին, շնորհակալութիւն
մատուցած է իրեն նկատմամբ եղած
կայսերական այս շնորհին համար:

Ձորնի փաշա ընկի Շըքարապի է եւ
կաթոլիկ կրօնի կը պատկանի: Վարած
է Կրեմէի մէջ քայմապետութեան ու
կառավարիչ պաշտօնները, նոյնպէս Տի-
միթիւայի ու Տէմի-Աղանի կառավար-
չութիւնները: Հմուտ է օսմանեան, ֆը-
րանսական ու յունական լեզուներուն:

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ԲԱՆՏԵՐԸ. Էրզրումի
նահանգին վերաբնիչ ատեանին ընդ-

ԹԵՐԻՐՈՆ ՀԱՅԹԵՆԻՔԻ (96)

Ժ. ԲԱՍԵԼ

ՎԱՅՐԻ ԱՂԶԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ՍԵՒ ՈՒՐՈՒՆ

—Զուգիւ մի՛ դաշիք, գոչեց, աղը-
կանս մի՛ դաշիք...

Կաթնի Ռոմէնը հրեց:

—Խօսք մտիկ պիտի ընե՞ս... Ինձի
պիտի օգնե՞ս...

—Վայ, միտայ խեղճ ար լա կրան-
տիքի, որ ձիւ ուտող լան մը պէս կը
մօտենար Պաշիկ ու Լուրի, վայ, կը
կարծես որ դիւրի՞ս բան է... Կիները
շատ չար են, մանաւանդ տախկա կրնայ
աչքերս հանել...

Սակայն Կաթնի կատաղի ձայնով
մը իր հրամանը կրկնելով Ռոմէն Պաշիկ
մօտեցաւ եւ իր գարշելի ձայնով, զոր
այն միջոցին կեղծելու փորձ իսկ չէր
ընէր, ըսաւ.

—Համակերպելու է, մարկ... Տը-
ղիկը կ'ուզենք... անոր գէշութիւն մը

չպիտի ընենք... քայն չպիտի ուտենք...
Աւելի աղէկ է որ անուրթեամբ տաք
զայն... ապա թէ ոչ...

Խօսքը բերանը մնաց:

Մտաւորն ետեւէն մարդ մը դուրս
եկաւ որսի հրապարակ ձեռքը եւ նշան
տանելով՝ ըսաւ.

—Մի՛ մօտենար... կը քաշեմ:

Անի տը Լորիաքն էր:

Անտառէն դուրս ելան նոյնպէս Օը
թաւ մը Մարտիկն էր անոթի վալ-
րուա... որոնց կընկերակցէին ղեկակիրն
որսապահները, իրենց զուլան ունենա-
լով Պէրնարը:

Անոնցմէ զատ այս անգամ Պէրնարի
հետ որսի ահագին շուն մը կար, որ իր
սուր ժանիքները ցուցնելով կը մոնէր
եւ կ'ուզէր Ռոմէնի վրայ յարձկնի:

—Հանգրժաւ կեցիր, Գարթու, հան-
գրաւ կեցիր, լուսն... Պարոնը հիմայ
մեղրի պէս պիտի անուշանայ:

—Ողորմա՛ծ Աստուած, կը քրթնոյ՞ն
Ռոմէն, պահակները, եղբայրը, վրանե-
րը, ամէնքը միասին... ոստիկանները
պակաս են... Տես անգամ մը օտ Մե-
տաքի Թիւր զիս ինչ փորձանքի մէջ
ձգեց... Ա՛հ, եթէ ազնուականի կեանք
ըստածը աս է... ես գործ չունիմ հոս:
Ինչ փորձանք...

Անի տը Լորիաքն այսպէս պատեհ
ժամուն հոն գտնուիլը շատ դիւրին է
հասկնալ:

Պ. Պաշիկը քաշած երկու հեռա-
գիրներուն նպատակն էր Լորիաքի մար-
դիկին ու մարդիկներին իմացնել Կա-
թնի սպաննական դիտարկութիւնները:

Անի ալ Կաթնի նստած կտաւ:

